Valiokunnan lausunto TaVL 21/2026 vp– U 29/2026 vp

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi päätöksen (EU) 2015/1814 muuttamisesta markkinavakausvarannossa olevien päästöoikeuksien mitätöinnin lopettamiseksi

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi päätöksen (EU) 2015/1814 muuttamisesta markkinavakausvarannossa olevien päästöoikeuksien mitätöinnin lopettamiseksi (U 29/2026 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies Laura Aho, ympäristöministeriö
- erityisasiantuntija Valtteri Härmälä, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava asiantuntija Anna-Maija Sinnemaa, Energiavirasto
- johtava asiantuntija Janne Peljo, Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- ympäristöpäällikkö Antti Heikkinen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Päätösehdotuksella (KOM(2026) 153 final) säädettäisiin EU:n yleisen päästökaupan markkinavakausvarannossa olevien päästöoikeuksien mitätöinnin lopettamisesta. Ehdotuksen tavoitteena on EU:n yleisen päästökaupan päästöoikeuksien kerryttäminen markkinavakausvarantoon, jotta varannosta olisi vapautettavissa varannon toimintaa koskevien sääntöjen mukaisesti tarvittaessa päästöoikeuksia päästöoikeusmarkkinoille, kun päästöoikeuksia koskeva niukkuus lisääntyy 2030-luvun jälkipuoliskolla.

Valmis
5.0

Valiokunnan lausunto TaVL 21/2026 vp

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää päästökauppajärjestelmän kautta tulevaa EU:n laajuista hintaohjausta tärkeänä keinona vähentää päästöjä ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.

Valtioneuvosto pitää komission ehdotusta hyväksyttävänä keinona pyrkiä vakauttamaan EU:n päästöoikeusmarkkinan toimintaa pitkällä aikavälillä. Valtioneuvosto voi hyväksyä markkinavakausvarantopäätöksen muuttamisen siten, että muutokset eivät muuta tai vaaranna markkinavakausvarannon tai EU:n yleisen päästökaupan päästöoikeusmarkkinoiden keskeisiä toimintaperiaatteita.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Markkinavakausvaranto on toiminut osana EU:n yleistä päästökauppajärjestelmää vuodesta 2019 lähtien. Sen taustalla on ollut tarve hallita päästöoikeuksien ylitarjontaa ja vakauttaa päästökauppajärjestelmän toimintaa. Markkinavakausvarantoon siirretään huutokaupattavaksi tarkoitettuja päästöoikeuksia markkinoilta tai varannosta siirretään päästöoikeuksia takaisin markkinoille päästöoikeuksien kokonaismäärän ollessa määritettyjen raja-arvojen ulkopuolella. Lisäksi tietyn raja-arvon ylittävä osa markkinavakausvarannossa reservissä olevista päästöoikeuksista mitätöidään vuosittain.

Markkinavakausvarantoa on pidetty keskeisenä hintavakautta edistävänä instrumenttina päästökauppajärjestelmässä. Sen toiminta on toistaiseksi ollut päästöoikeuksien tarjontaa pienentävää, mikä on tukenut päästöoikeuden hinnannousua. Varannosta voidaan kuitenkin myös vapauttaa päästöoikeuksia, jos niiden hinta nousee liian nopeasti tai markkinan likviditeetti käy vähäiseksi.

Nyt tarkasteltava ehdotus on osa toimenpide-ehdotuksia, joita maaliskuun 2026 Eurooppa-neuvosto kehotti komissiota esittämään energian hintoihin puuttumiseksi. Ehdotuksen mukaan markkinavakausvarantoon siirrettävät EU:n yleisen päästökaupan päästöoikeudet pysyisivät voimassa eikä niitä mitätöitäisi. Nykyisen sääntelyn nojalla markkinavakausvarannon koko on rajoitettu 400 miljoonaan päästöoikeuteen, jonka ylittävä määrä mitätöidään varannosta vuosittain tammikuun alussa. Mitätöinnin on arvioitu tosiasiallisesti kiristäneen päästökaupan tavoitetasoa jälkikäteisesti. Nykysäännöillä päästöoikeuksien on arvioitu loppuvan jo vuonna 2039, samalla kun vaikeasti vähennettäviä päästöjä olisi vielä jäljellä.

Ehdotuksen tarkoituksena on EU:n yleisen päästökaupan päästöoikeuksien kerryttäminen markkinavakausvarantoon, jotta niitä olisi vapautettavissa varannosta, kun päästöoikeuksista on niukkuutta 2030-luvun jälkipuoliskolla. Komissio katsoo ehdotuksen tasapainottavan markkinoita 2030-luvulla sekä edistävän päästökauppajärjestelmän asianmukaista, sujuvaa ja tehokasta toimintaa.

Talousvaliokunnan saaman selvityksen perusteella ehdotuksella ei todennäköisesti olisi lyhyellä aikavälillä merkittäviä vaikutuksia päästöihin tai päästöoikeuden hintaan: ehdotuksella ei muutettaisi niitä raja-arvoja, joiden mukaisesti varantoon siirretään huutokaupattavaksi

tarkoitettuja päästöoikeuksia markkinoilta tai varannosta siirretään päästöoikeuksia takaisin markkinoille. Markkinavakausvarannon on oletettu jatkavan päästöoikeuksien sisäänottoa vielä lähivuosien ajan. Tilanteen, jossa markkinavakausvaranto alkaisi vapauttaa päästöoikeuksia, on yleisesti arvioitu toteutuvan vasta 2030-luvulla.

Pitkällä aikavälillä ehdotuksella voi kuitenkin olla kumulatiivisia, päästöjä lisääviä vaikutuksia, koska se lisäisi kierrossa olevien päästöoikeuksien määrää verrattuna tilanteeseen, jossa muutosta ei toteutettaisi. Lisäksi muutos voi heikentää päästökaupan ohjausvaikutusta, mikäli se komission tavoitteen mukaisesti hillitsisi päästöoikeuden hinnannousua 2030-luvulla, kun EU:n päästökauppajärjestelmässä olevista päästöoikeuksista ennustetaan tulevan niukkuutta. Ehdotus ei kuitenkaan muuttaisi EU:n päästökaupassa toteutuvaksi määriteltyä enimmäispäästömäärää.

Talousvaliokunta korostaa — aiempien päästökauppaa koskevien lausuntojensa tavoin — päästökaupan merkitystä EU:n ilmastopolitiikan kustannustehokkaana ja teknologianeutraalina ohjauskeinona. Talousvaliokunta katsoo, että markkinavakauspäätöksen muuttaminen on hyväksyttävää edellyttäen, että muutokset eivät vaaranna markkinavakausvarannon tai EU:n yleisen päästökaupan päästöoikeusmarkkinoiden keskeisiä toimintaperiaatteita ja että ehdotusta voidaan pitää EU:n päästökauppamarkkinan toimintaa pitkällä aikavälillä vakauttavana.

Talousvaliokunta kiinnittää samalla vakavaa kriittistä huomiota siihen, että ehdotus ei, lukuisien komission viimeaikaisten ehdotusten tavoin, sisällä vaikutusten arviointia. Toimintaympäristön ennakoitavuuden kannalta yksittäiset ja vaiheittain tehtävät muutokset järjestelmään muodostavat riskin, mutta samalla tarve turvata päästökauppajärjestelmän vakaus on ymmärrettävä. Ehdotuksen vaikutusten ja järjestelmän tulevan toimivuuden arviointia vaikeuttaa tässä vaiheessa se, ettei päästökauppaa koskevaa lainsäädäntöä vuoden 2030 jälkeiselle ajanjaksolle ole vielä asetettu: päästökauppaa ja markkinavakausvarantoa koskevat tavoitteet ja säännöt uudistuvat todennäköisesti ennen kuin nyt ehdotetun muutoksen vaikutukset realisoituvat.

Nyt tarkasteltava ehdotus on annettu vain vähän ennen komission ehdotusta päästökauppadirektiivin uudistukseksi, jota odotetaan annettavaksi heinäkuussa. Markkinavakausvarantoa koskevan päätöksen antaminen tästä erillisenä voi toisaalta vahvistaa markkinavakausvarantoa ja luoda pohjaa uudistuksen toteuttamiselle, mutta toisaalta muutosten toteuttaminen vaiheittaisesti ja ilman kattavaa vaikutusten arviointia vaikeuttaa kokonaiskuvan muodostamista järjestelmästä. Ennakoitavan investointiympäristön turvaaminen on myös Suomen kilpailuetu. Talousvaliokunta korostaa, että päästökaupan tehokkuuden ja toimivuuden varmistamisen ja samalla Euroopan teollisuuden kilpailukyvyn, puhtaan siirtymän ja hiilivuodon torjunnan turvaamisen tulee olla Suomen keskeinen EU-vaikuttamisen kohde päästökauppadirektiiviä uudistettaessa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto TaVL 21/2026 vp

Helsingissä 26.5.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Vilhelm Junnila ps
varapuheenjohtaja Pauli Aalto-Setälä kok
jäsen Kaisa Garedew ps
jäsen Lotta Hamari sd
jäsen Timo Harakka sd
jäsen Hilkka Kemppi kesk
jäsen Miapetra Kumpula-Natri sd
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Matias Mäkynen sd
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Oras Tynkkynen vihr
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Minna Reijonen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen